

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

MGR. PETR STAREC

ARCHEOLOGIE VÁCLAVSKÉHO NÁMĚSTÍ V PRAZE

ÚSTAV PRO ARCHEOLOGII, FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY, 2023

486 str. textu, Přílohy: 270 obrázků, 30 tabulek, 5 příloh

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce P. Starce je věnována analýze a interpretaci dlouholetých archeologických výzkumů v areálu Václavského náměstí, směřující ke komplexnímu pochopení dynamického vývoje jednoho z hlavních veřejných prostranství metropole Čech. Autor postupně prezentuje, analyzuje a interpretuje jednotlivé druhy pramenů počínaje dostupnými písemnostmi, přes starší archeologické akce až po moderně vedené výzkumy, jejichž vedoucím byl z větší části on sám. Postupně předkládá svědectví jednotlivých terénních akcí a nálezových situací, různých kategorií movitých památek a specializovaných přírodovědných analýz různých skupin ekofaktů. V závěrečné syntéze nabízí barvitý obrázek jednotlivých aspektů života významného veřejného prostranství ve vrcholném středověku a raném novověku.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Disertační práce P. Starce představuje jako celek zdařilý pokus o komplexní interdisciplinární zhodnocení dlouholetých archeologických výzkumů jednoho z hlavních veřejných prostranství středověké Prahy a po publikaci se jistě zařadí mezi významné evropské položky. K tématu je autor zvláště povoláný – většina prezentovaných zjištění pochází z jeho vlastních výzkumů. Pro získání celkového obrazu vývojové dynamiky diskutovaného areálu autor používá širokou paletu pramenů, vedle archeologických a písemných, především svědectví řady přírodovědných disciplín, jejichž výpovědní potenciál je schopen velmi kvalifikovaným a invenčním způsobem využít k formulaci vlastních závěrů k rekonstrukci proměn přírodního prostředí a ekonomiky středověkého a raně novověkého města. Poněkud větší péče měla nicméně být věnována formulaci obecných otázek, zasazení výsledků do širších interpretačních souvislostí a v neposlední řadě taky formální stránce předkládaného rukopisu.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Archeologie veřejných prostranství již delší dobu představuje etablovanou oblast evropské městské archeologie, která se dnes může opřít o řadu klíčových výzkumů a

z nich vycházejících publikací. Mnohem více pozornosti by proto v úvodu disertační práce bylo vhodné věnovat formulaci metodických a teoretických východisek a přístupů směřujících k řešení hlavních otázek, které mohly být explicitně formulovány. Necelé dvě strany přehledu nejdůležitějších výzkumů náměstí u nás a v zahraničí nelze považovat za dostatečné. Poněkud více pozornosti by si pak podle mého soudu zasloužil i širší historický a urbanistický kontext jednoho z největších městských založení středověké Evropy. Pro tyto účely by se logicky nabízela např. kap. 3.

V následujícím oddílu již autor podává stručný přehled archeologického poznávání jednotlivých náměstí na území Nového Města a komplikované historie výzkumů Václavského náměstí, kdy se podařilo postupně nastavit optimální podmínky teprve po roce 1990.

Mnohem systémovější přístup bylo možné uplatnit také při hodnocení svědectví dostupných písemných a ikonografických pramenů ke středověkému a novověkému Koňskému trhu (kap. 4.2 a 5.1). Bylo zde možné pohodlně vycházet z edic, které byly publikovány už na konci 19. a počátku 20. století. Jde samozřejmě především o sociálně-profesní profil obyvatel okolních parcel, který by pak následně mohl být konfrontován se svědectvím archeologie. Další části kapitoly jsou věnovány přehledu geomorfologických a přírodních poměrů areálu a (znovu a detailněji) přehledu archeologických aktivit na Václavském nám.

Klíčovým heuristickým oddílem je kap. 6., která předkládá stručný, chronologicky řazený, katalog jednotlivých archeologických výzkumů a sumarizuje jejich hlavní výpověď. V přímo navazující kap. 7, pak autor předkládá základní archeologickou chronologii aktivit v prostoru Koňského trhu od doby před založením Nového Města Pražského až do počátků industriální éry, kterou schematicky rozdělil na 7. základních fází. Kap. 7.4. pak rekapituluje (především starší) archeologické nálezy pozůstatků několika různě datovaných vodovodních řádů, která přinesly klíčový materiál k dějinám pražského vodárenství.

V oddílu II. autor postupně překládá pečlivé a kvalifikované analýzy jednotlivých kategorií movitých nálezů a hodnotí jejich výpověď. P. Starec se zde projevuje jako vynikající všestranný znalec středověké a raně novověké hmotné kultury a s ní související relevantní evropské odborné literatury. Vysoce je třeba ocenit jeho snahu o maximální využití jednotlivých kategorií nálezů k plastické rekonstrukci života na náměstí a po jeho obvodu prostřednictvím čtivých a promyšlených exkurzů.

Stejně kvalifikovaně a originálně si počíná i oddíle III., kde hodnotí výsledky četných environmentálních analýz, provedených příslušnými odborníky (analýzy rostlinných makrozbytků, uhlíků, pylů a zvířecích kostí). Jak je vidět, P. Starec velmi kvalifikovaně nahlédl možnosti i limity jednotlivých analýz a byl je schopen originálně využít jak pro rekonstrukci proměn přírodního prostředí této části Nového Města, tak pro řadu ekonomických otázek rekonstrukce stravy či komerčního profilu významného pražského trhu.

Je třeba ocenit, že prezentovaná zjištění jsou mezi sebou logicky a konzistentně argumentačně provázána a vytváří tak předpoklad pro podložené závěrečné úvahy (odd. IV). Závěrečnému oddílu by ale opět slušelo, kdyby se autor pokusil prezentované poznatky zasadit do širšího komparativního rámce a systematicky srovnal vývoj a nálezový profil Koňského trhu alespoň s ostatními veřejnými prostranstvími středověké Prahy.

Celkový dojem z disertační práce bohužel kazí také formální nedostatky, jako je nelogické užívání různých fontů písma, chybění několika citovaných titulů v soupisu literatury nebo náhlé ukončení textu v půlce věty (s. 58). V případě následné publikace práce, kterou velmi doporučuji, bude třeba tyto nedostatky důkladně „vychytat“.

IV. Dotazy k obhajobě:

1. V kap. 7.3. jsou překládány argumenty pro existenci až 20 m širokého a 4 m hlubokého příkopu v dolní části Václavského nám. Existují nějaká vodítka pro jeho datování a funkční specifikaci?
2. Dají se na základě archeologických výzkumů identifikovat nějaké rozdíly ve využití jednotlivých částí Koňského trhu?
3. Bylo by možné prezentovaný vývoj Koňského trhu stručně srovnat s vývojem dalších veřejných pražských prostranství a vytknout základní shody a specifika?

Závěr

Přes uvedené výhrady podle mého názoru předložený rukopis zcela naplňuje požadavky kladené na disertační práci a doporučuji ho k další obhajobě s hodnocením **prospěl**.

V Praze 25. 1. 2024

PhDr. Ivo Štefan, Ph.D.

